

Bijlage 1 – Zienswijze gemeente Lochem op de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER voor windbeleid en RES provincie Gelderland

Deze zienswijze doorloopt de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER voor windbeleid en RES provincie Gelderland en bevat zowel aandachtspunten als vragen.

Voordat deze zienswijze ingaat op de inhoud van de NRD, hebben we eerst een aanmerking op het gevolgde traject. Als gemeente hadden wij graag een andere volgorde gezien in dit proces van het opstellen van de NRD. Wij zijn niet benaderd om mee te praten over de inhoud en krijgen nu alleen de gelegenheid om achteraf, op formele wijze, te reageren middels een zienswijze. In het kader van de onderlinge samenwerking, hadden we graag vooraf meegedacht.

Kaders vanuit wetgeving, beleid en richtlijnen

In hoofdstuk drie worden de wet- en regelgeving en (beleids-)kaders besproken die relevant zijn voor het provinciale windbeleid en de RES-en 2.0. Hierin staat het Europese, nationale, provinciale, regionale en lokale beleid uitgewerkt.

- Ad 3.4 Regionale kaders

Dit hoofdstuk impliceert dat de RES1.0 van de Stedendriehoek/ Cleantech regio kan worden gezien als vastgesteld beleid. In de RES1.0 is buiten iedere discussie aangegeven dat de deelnemende organisaties de RES1.0 als inspanningsverplichting zien. In hoofdstuk 4 wordt daarentegen aangegeven dat het doel van de plan-MER o.a. de herijking en borging is van de zoekgebieden RES 1.0. Dit is tegenstrijdig aan de geduide inspanningsverplichting.

Deze paragraaf draait om de Regionale Energiestrategieën. Op afbeelding 3.3 staan de zoekgebieden wind- en zonne-energie weergegeven, met onderscheid naar status. Onder de afbeelding staat een toelichting op die status. De gemeente Lochem is onderdeel van de Stedendriehoek/ Cleantech Regio en wij zien een aantal aandachtspunten in de uitwerking van de toelichting op onze regio:

1. De NRD stelt dat binnen de gekleurde gebieden op de kaart (in ons geval: de gemeente Lochem en een locatie ten noorden van Zutphen), nader onderzoek zal plaatsvinden, waarna zoekgebieden worden aangewezen. Dit impliceert dat er behalve in Zutphen en Lochem, in onze regio nergens meer windturbines geplaatst kunnen worden. Ons inziens een onevenwichtige en oneerlijke verdeling. Ook op de Veluwe vindt nog nader onderzoek plaats naar onder andere stilstandvoorzieningen.
2. In tabel 3.1 staat het volledige windbod van de Cleantech Regio uit de RES opgenomen, namelijk 0,11 TWh. In de RES1.0 is er naar aanleiding van de discussie omtrent de wespendifferentie regionaal afgesproken dat er geen waterbed-effect mag plaatsvinden. Dit is eveneens bevestigd door de provincie¹. Het gelijk houden van het windbod en windenergie in de rest van de regio uitsluiten, is in tegenspraak met de inhoud van de RES1.0. Een en ander leidt er toe dat het bod op dit onderdeel afgeschaald wordt.
3. Onze gehele gemeente is aangewezen als onderzoeksgebied, waar nader onderzoek zal leiden tot concrete zoekgebieden. Wij willen als gemeente de mogelijkheid behouden om hier ons eigen gebiedsproces te organiseren: het kan naar onze mening niet zo zijn dat de uitkomsten van het plan-MER als onderzoek gaat bepalen waar de concrete zoekgebieden komen.
4. In afbeelding 3.3 en de bijbehorende toelichting wordt duidelijk dat er geen zoekgebieden zijn voor zonne-energie in de regio's Foodvalley, FruitDelta Rivierenland, Achterhoek en Stedendriehoek/ Cleantech Regio. Hoe gaat de NRD om met dit gegeven?

¹ Provincie GLD heeft dit in de brief: "Reactie handelingsperspectief wind op de veluwe" toegezegd (dd. 14-07-2022, zaaknummer 2020-003059). Hierin staat: "wij zijn het met u eens dat er geen sprake kan zijn van alternatieven ter compensatie elders in de regio (waterbedeffect) of het aanrekenen van de Cleantech regio op het achterblijven van de opgestelde ambities als gevolg van het handelingsperspectief."

- Ad 3.5 Gemeentelijke kaders

In paragraaf 3.5 staat de volgende passage opgenomen: *“Er wordt in de NRD geen rekening gehouden met de omgevingsvisies of zonbeleid van gemeenten. Deze zijn zelfbindend en kaderstellend voor de betreffende gemeente. Het is niet wenselijk beperkingen die voortkomen uit deze visies op voorhand mee te nemen. Gemeenten kunnen in een reactie op de plan-MER aangeven waar zij een conflict zien. Vervolgens zal een belangenafweging in overweging genomen worden.”* Tot op heden gaat provinciaal beleid boven gemeentelijk beleid wanneer er strijdige standpunten zijn. In hoeverre gaat deze zwart-witte scheidingslijn in de toekomst van invloed zijn op bovengenoemde belangenafweging?

Daarnaast geeft ook deze paragraaf wederom aan dat gemeenten vooraf niet geconsulteerd worden. Net zoals bij het opstellen van de NRD waar gemeenten alleen achteraf, op formele wijze, middels een zienswijze kunnen reageren, geldt voor de plan-MER hetzelfde. Gemeenten worden aan de voorkant niet betrokken. Dit toont niet naar een constructieve samenwerking op basis van gelijkwaardigheid. Bovendien staat in het stroomschema van de windladder: draagvlak van de samenleving is de basis. En de eerste trede het gemeentelijk besluit is. Wanneer dit in de ideale situatie vooraan staat, waarom wordt er dan bij het opstellen van de plan-MER geen rekening mee gehouden?

Het niet uitsluiten van zoekgebieden

Gemeentelijke kaders worden niet meegenomen in deze NRD vanwege de beperkingen die zij kunnen opleveren. Het opstellen van een NRD met een zo breed mogelijk spectrum komt in meerdere paragrafen terug. Het is begrijpelijk dat de provincie niet direct teveel locaties wil uitsluiten, maar hierdoor wordt onvoldoende rekening gehouden met andere belangen.

Gehanteerde referentieturbines

De NRD gaat uit van twee referentieturbines; één met een ashoogte van 120m en een tiphoogte van circa 180m en één met een ashoogte van 166m en een tiphoogte van circa 250m. Deze zouden samen een realistische bandbreedte geven. Hierbij vallen twee dingen op:

1. Turbines met een ashoogte kleiner dan 120m zijn onder de huidige financiële aannames niet realistisch.
2. Windturbines met een tiphoogte van meer dan 250m worden momenteel enkel gerealiseerd op zee, mede vanuit toenemende omgevingseffecten (geluid, slagschaduw, visuele verstoring).

Het eerste punt wekt de verwachting dat windturbines in de toekomst *hoger* worden dan 120m ashoogte. Vervolgens is het verbazingwekkend dat in het vervolg van de NRD alleen gekeken wordt naar de kleinste referentieturbine. De NRD beargumenteert dat door gebruik te maken van twee referentieturbines, er een volledig beeld ontstaan van de bandbreedte van effecten. Focussen op slechts de laagste turbine geeft een scheef beeld van de (on-)mogelijkheden. En zeker geen volledig beeld van de bandbreedte van effecten.

De argumentatie hiervoor is dat windturbines met een ashoogte van 166m te sterk verschillen in bronsterkte. En het is denkbaar dat zij stiller worden. Maar eerder wordt beargumenteerd dat hogere windturbines met toenemende omgevingseffecten komen. Dit spreekt elkaar tegen. De NRD kan gebruik maken van twee (of meer) verschillende windturbines met een ashoogte van 166m als referentieturbine. Dit zou een realistischere bandbreedte opleveren, en toont meer aandacht voor de gezondheidseffecten, overlast en zorgen van omwonenden.

Met betrekking tot het tweede punt: dit is voor de gemeente Lochem verrassend. In Lochem zijn als bekend momenteel initiatiefnemers voor een windpark met een tiphoogte van 280m. Zij beargumenteren dat windturbines niet meer lager worden gemaakt.

Is een direct resultante van het toekomstige plan-MER dat de beoogde turbines daadwerkelijk niet hoger worden dan 250m tiphoogte?

Tegenstelling met zonneparken

Voor de windturbines is een bandbreedte uitgewerkt. Deze focust op de meest lage variant, in het kader van het niet uitsluiten van zoekgebieden. Voor zonneparken gebeurt precies het tegenovergestelde. De benodigde ruimte wordt op een worst-case manier berekend. Daarnaast wordt er slechts uitgegaan van installaties groter dan 15kWp. Alleen een ondergrens, geen bandbreedte met een bovengrens zoals bij wind.

Een gezonde en veilige leefomgeving

Ook het alternatief 'een gezonde en veilige leefomgeving' lijkt geschreven vanuit het perspectief zoveel mogelijk ruimte te houden voor zoekgebieden. Alleen een strengere geluidsnorm wordt opgenomen. Maar gezondheid en een veilige leefomgeving draaien om veel meer dan alleen een geluidsnorm van 45 of 47db L_{den} .

Juist als overheid zouden wij vanuit het voorzorgsprincipe naar inwoners moeten uitdragen dat wij waarde hechten aan de bescherming van de gezondheid van onze inwoners. Gezondheidseffecten en overlast voor omwonenden zijn belangrijker dan zoekgebieden voor zon en wind. Wanneer cumulatieve geluidsbelasting, laagfrequent geluid, invloed op kwetsbare objecten door slagschaduw en lichthinder van de turbineverlichting niet maatgevend zijn (tabel 6.2), lijkt het belang van de gezondheid uit het oog verloren.

Geen kaart over de energie-infrastructuur

Er is gekozen om geen kaart over de energie-infrastructuur op te nemen in de NRD. Ook deze keuze is gemaakt met het oog op het (waarschijnlijk) onnodig inperken van onderzoeksgebieden. Voor grotere zonnevelden geldt als bekend verondersteld dat deze tot 2029 nergens meer aan te sluiten zijn zonder extra investering in het net. Zou het combineren van de kanskaarten, met een kaart van de energie-infrastructuur niet juist meer inzicht geven in op welke locaties netbeheerders in de toekomst het beste kunnen investeren? De ruimte is dan wellicht wat beperkt, maar met sneller investeren kunnen we uiteindelijk ook sneller stappen maken.

Belemmeringen

In de NRD staan diverse belemmeringen uitgewerkt. Wij benoemen bij een drietal van deze belemmeringen nog een aantal aandachtspunten.

- Uitgangspunt Wespindief

De wespindief is de meest beperkende soort voor het plaatsen van windturbines op de Veluwe (als Natura 2000-gebied). De Veluwe vormt het kerngebied voor deze vogel. De populatie wespindieven mag niet achteruit gaan als gevolg van aanvaringen met windturbines. Doelstellig is minimaal 100 broedparen, dit zijn er naar schatting nu 94. De Veluwe + 1km wordt uitgesloten voor windturbines.

In de zone van 1-8 km wordt onderzocht onder welke randvoorwaarden wind wél mogelijk is.

Ook in Lochem hebben wij een aantal (broedparen) wespindieven, zie hiervoor de bijgevoegde kaart met toelichting. Hierop is zichtbaar dat de wespindief in ieder geval broed op landgoed Ampsen. De gemeente Lochem (en specifiek landgoed Ampsen), valt buiten de 8km zone van de Veluwe.

Aangezien de doelstelling voor het aantal broedparen wespindieven op de Veluwe niet gehaald wordt, lijkt het ons niet meer dan logisch dat Gelderland bij concentraties van broedparen op andere locaties zeer behoedzaam is.

- Buisleidingen

Buisleidingen worden in de NRD benoemd als belemmering. In de tekst en bijbehorende kaart is het niet volledig duidelijk of de buisleidingen die niet in eigendom zijn van gangbare netwerkbedrijven

ook zijn meegenomen. Voor Lochem geldt dit bijvoorbeeld voor onze (tijdelijke) waterstofleiding en de geplande biogasleiding. Deze laatste blijft zeer waarschijnlijk in eigendom van de betrokken agrariërs.

- Drinkwaterreserveringsgebieden

In het begin van de NRD staan de drinkwaterreserveringsgebieden benoemd onder het kopje 'warmte vanuit boringsvrije zones'. Hier staat ook aangegeven dat de kleilagen niet mogen worden doorboord. In de tabellen (4.2 en 4.4) staan grondwaterbeschermingsgebied en waterwingebieden wel aangegeven als belemmering, maar de drinkwaterreserveringsgebieden niet. Voor de fundering van een windturbine moet worden geboord. Het opnemen van de drinkwaterreserveringsgebieden als maatgevende belemmering lijkt dan ook een logisch gevolg (zie ook tabel 6.2).

Korte vragen

De NRD geeft ook aanleiding tot een aantal aanvullende korte vragen.

- Met betrekking tot het kaartmateriaal in de NRD:
 - o De kaarten zijn vanwege de grootte niet goed leesbaar: worden deze in een later stadium nog in groter formaat opgenomen?
 - o In afbeelding 4.6 en 4.7 zijn waardevolle open gebieden niet opgenomen in de legenda, terwijl dit wel in voorgaande tekst wordt benoemd. Op welke manier worden deze gebieden meegenomen als belemmering of aandachtspunt?
 - o Rivierlandschappen worden benoemd als waardevol landschap. Op afbeelding 5.7 staan dan ook diverse rivieren gekleurd. Waarom is de IJssel hier niet in meegenomen? Daarnaast is de Berkel voor Lochem ook zeer relevant in ons landschap.
- Circulariteit van een windturbine is niet maatgevend. Gaan hier nog voorschriften voor opgenomen worden? Met het oog op duurzaamheid lijkt dit voor de hand liggend.
- Zowel voor zon als voor wind geldt een "nee, tenzij" in stiltegebieden. Voor windturbines een logische keuze, maar met welk argument is er voor zon voor hetzelfde criterium gekozen?
- Deze NRD gaat uit van een 47dBl contour, wanneer op een later moment uit het landelijk onderzoek blijkt dat zij uitgaan van een strengere geluidscontour. Op welke manier wordt dit dan meegenomen in de plan-MER?

De focus op wind en zon

Een plan-MER maakt de mogelijkheden en de risico's van zoekgebieden voor het opwekken van duurzame energie vanuit milieuperspectief inzichtelijk. Daarnaast brengt een plan-MER de verschillen in milieueffecten in beeld tussen locaties en/of tussen de verschillende energie- en warmtetechnieken. Maar vervolgens ligt de focus van deze NRD en de toekomstige plan-MER alleen op duurzame elektriciteit uit de RES1.0, zon en wind dus.

Er wordt als bekend momenteel volop geëxperimenteerd met andere technieken dan zon en wind. Bovendien heeft het kabinet recent besloten om andere vormen van duurzame energie te ontwikkelen, denk aan de voorgenomen bouw van een tweetal nieuwe kerncentrales. Sommige van deze technieken ontlasten het stroomnet en zouden alleen al daarom meer aandacht moeten krijgen. Daarnaast is op de Veluwe zon en wind uitgesloten, wat betekent dat er in bijna 1/3^e van Gelderland geen duurzame opwek kan plaatsvinden. Is het dan niet *duurzamer* maar ook verstandiger om met deze plan-MER verder te kijken dan alleen zon en wind? Dit geeft een completer beeld van de mogelijkheden en het laat inwoners zien dat de Gelderland verder kijkt en open staat voor alternatieven in de toekomst.